

Ко штити српско писмо?

(Војислав М. Станојић)

“Већ има близу хиљада година како Србљи имају своја слова и писмо...”, писао је Вук Караџић 1818. у предговору “ Српског рјечника”, а до данас још ни у каквој књизи немају правога свог језика”. Непуна два века касније, српска слова и писмо све брже нестају из Србије, а ни стање језика није задовољавајуће.

Иако је српска ћирилица била забрањивана у двадесетом веку – у окупираној Србији за време Првог светског рата и у усташкој држави Хрватској у Другом светском рату – ове јој забране нису нанеле озбиљнији ударац и она се успешно опорављала. Нажалост, после потписивања Новосадског договора о српскохрватском језику 1954. године, отпочело је њено смишљено и тихо потискивање. Потписници договора у Новом Саду закључили су да су ћирилица и латиница два потпуно равноправна писма. Последица је била да се за ово друго опредељује све више Срба, пре свега чланова КПЈ. Они су очигледно сматрали да је ћирилица писмо српских и великосрпских националиста, а да ће прихватањем латинице показати и доказати свој интернационализам.

Велику улогу у занемаривању ћирилице у Србији одиграла је Телевизија Београд, својевремено једина телевизијска станица у Србији. И она се одлучила за “равноправну” латиницу и већ од првих дана ТВ Београд (1958) у њеним програмима није било места за “српска слова и писмо”, а протесте многобројних претплатника из Србије није имао ко да чује. Данас има много телевизијских кућа у Србији које, како се и може очекивати, не знају за ћирилицу, а једини позитивни изузеци и “последњи Мохиканци” (са великим закашњењем) јесу наследница некадашње ТВ Београд, РТС (!), РТВојводине и Студио Б.

Шест деценија после Новосадског договора о језику стање српског писма је забрињавајуће, а опстанак неизвестан. За то највеће “заслуге” припадају самим Србима.

Једни ћирилицу сматрају превазиђеним писмом, други верују да ће преко латинице брже стићи на Запад, док је најтеже разумети равнодушност трећих. Они уопште и не примећују шта се дешава са њиховим писмом и језиком, те и не покушавају да се одупру њиховом одумирању.

Као да им је свеједно којим језиком говоре и пишу; нимало им не смета што у Србији преовлађује хрватска латиница, а језик постаје све “богатији” позајмицама из енглеског које успешно потискују српске речи и изразе, док се све чешће чују нове речи, кованице и сложенице као глобал хејт, лајковање, хејтовање, фејсовање, меровање, конектовање, кеш, фенси, самит, тендер, шопинговање, брендовање, вау...

Тужно изгледају улице наших градова, од Београда до оних унутрашњости у тзв. срцу Србије. Српског писма на њима скоро да и нема, а преплавили су их натписи на енглеском језику, без кога је, изгледа, немогуће измислити назив фирме или производа. Иста слика је и у продавницама. Тешко да ћете на неком производу видети ћирилицу, такве можете избројати на прсте једне руке, а кад су производи из увоза, на њему је декларација исписана латиничним словима. Зашто би и била друкчија? Ако ми сами не поштујемо своје писмо, зашто би странци о њему водили више рачуна?

Стање је нешто боље у књижарама. У њима се могу пронаћи и књиге (не само школска лектира), штампане српским писмом, али је и ту оно у знатном заостатку за латиницом и та разлика је сваким даном све већа.

Двадесет девети јул ове године био је сунчан и топао дан, ретко леп за протекло кишовито лето. Српски ватерполисти, прваци Европе, са балкона Градске скупштине отпоздрављали су раздрагим навијачима који су се окупили у парку испред зграде да им честитају златну медаљу. И све би било како се само пожелети може да се јунаци из Будимпеште нису појавили пред навијачима у мајицама на којима су биле три речи: “Не дамо титулу”. Ова симпатична порука била је, нажалост, исписана латиницом. Наручилац мајица можда није ни захтевао да натпис буде латиничним словима, већ је то препустио произвођачу, који је, опет, без много двоумљења, као да се то подразумева, одабрао латиницу.

Само неколико дана касније, у новинама је објављено да професори приватног Фармацеутског факултета истуреног одељења у Новом Саду од нове школске године више неће смети (баш тако пише: неће смети) да у настави користе српско писмо. Ова, несумњиво, противуставна одредба образложена је повећаним бројем уписаних студената из Босне и Херцеговине и Хрватске, који имају тешкоћа са читањем ћирилице.

Како је прилично тешко поверовати у неку велику употребу српског писма на студијама фармацеутике, могуће је да тим студентима смета ћирилица уопште, те им је љубазна управа изишла у сусрет. С друге стране, занимљиво би било знати да ли је овакава поступак уобичајен и у осталим земљама света, па се због студената из других држава, који слабије знају (или уопште не знају) писмо домаћина забрани његова употреба?

Као што, ваљда, и врапци знају, у Србији је ћирилица у службеној употреби, али је и овим симпатичним птичицама јасно да се то често заборавља. На пример, кад су уведене нове регистрационе таблице за аутомобиле, тадашњи министар полиције изјавио да је на њима поштована равноправност писама. Зашто равноправност ако је ћирилица службено писмо државе и каква је то црна равноправност кад су два ситна ћирилична слова готово неприметна поред четири крупна латинична? Државни органи, разуме се, требало би први да поштују слово Устава, али и они имају обичај да га забораве, те на разним међународним састанцима у нашој земљи све наслове напишу на енглеском језику и упоредо с њима – на хрватском.

Све је ређи и тиши глас људи који су забринуте за опстанак “српских слова и језика”. Јесу ли се, обесхрабрене понашањем равнодушне јавности, помирили са поразом увидевши да воде борбу која је одавно изгубљена? Или их можда противници српске ћирилице онемогућавају да се огласе и бране своје писмо?

Јасно је, у сваком случају, да ће залагања појединаца без добро припремљене акције вођене уједињеним снагама више чинилаца остати на нивоу исписаних или изговорених жалопојки. А за ширу акцију велика је сметња потпуна незаинтересованост парламентарних странака, које би, неизоставно, могле и морале да је предводе. Оне би требало и да донесу посебан закон за одбрану српског писма и да се затим труде да се он и примењује.

До решења би се, несумњиво, најлакше doшло кад би се за судбину српске ћирилице озбиљно заинтересоваo сам премијер. Уз подршку својих многобројних и оданих посланика свакако би био у стању да знатно допринесе опстанку српског писма. Нажалост, заузет дугим путовањем Србије у Брисел, пројектима Абу Даби у Београду и сличном научном фантастиком, он, разумљиво, нема времена које би могао да посвети нашој ћирилици.

[\(НСПМ\)](#)